

uzei informa y responde (eta V.)

uzei, ala euskararen normalizazioa da arazoa?

1977ko udaberrian UZEIren egitasmoari bere azalpen idatzia eman zitzaionetik proiektu horren ahalbide ekonomikoak lantzerai ekin genion. Egiteko hau beti zaila izanik ere, krisiagatik, ez zen huraxe laguntza-eske ibiltzeko egokierarik erosoena. Eta handik hona ere handia izan da krisiaren larria.

UZEI kultur Elkargoa da eta, bere arategiaren arabera eta urteoroko ihardunaldiek erakusten dutenez, diru-eterkin gabeko Elkargoa da. Ez dezake irabazirik bana, eta defizit batekin bukatu du bere ihardunaldi bakoitza. Euskararen aldeko bere lanak, etengabe eskean ibiliz, atera ahal izan ditu UZEIk.

Irabazirik gabeko lana

Lan hauek, beren oinarritzotasunagatik (ikerketa: aplikatu baten maila dute gehienetan), ezin dute oraingoz beren burua ordaindu, subentzio bidez bakarrik da egingarria UZEIren gauko lana.

Hala ere, lanak burutu ahal, ondorengo pauso berriak samurrak ere izan litezke, gizartetik datorren eskea indartzu doan neurrian. Hala nola, lan-ordainduetatik jaso ahal izan duguna gehituz dator urte urte, hein apal batetan bada ere: 1977/78an, aurrekontuaren %0,48; 1979an, %16,62; 1980an, %18,38; eta 1981ean, %24,98. Datu hau interesgarria da, batez ere zergatik: Euskarari buruz gure zigartek egiten duen balorazio ekonomiko aldazten ari dela adierazten digulako. Hizkuntzaren normalizazio sozialaren egiteko gero eta biziago sentitzen da, eta horretarako, UZEIren arak balioko trasa ez da inoiz iturria.

Baina uste dugunez, zerbitzu harko du beti ere UZEIk, eta autofinantzapena ez dezake har, beste gabe, helburu nagusizat. Izan ere, ikusmolde ekonomiko hutsak ekar dezakeen desbiderazio kulturalaren arriskua ezin da ahanzi, gure kasuan.

Zer eman du UZEIk euskal kulturari

Hogeitamar bat instituzioek parte hartu du UZEIri zutik eusten. Hemen denak ezin aipatu ditugunez, ez gara berezketak egiten hasiko baina gogora ditzagun, eskerki, Euskal Erakunde Publikoak, Aurrezki Kutxak, Bankuak, Industriak, Ganbarak, eta abar.

Laguntza hauek oso ezberdinak izan dira. Batzuetan Fondo galduzkat emanik lagundu dute, asmoaren zentzua, oro har, ontzat eta fidagarritzat eman dutelako; bestetan, eginkizun edo proiektu batzuk ordainduz.

Diru-bilketak bi ekinaldi handi izan ditu: a) lehenen urtekoa, eta b) 1979ko udaberrikoa. Tarteka-

marteka, han hemen ateak joaz osatu dira ekitza haiek. Eta urteoro eskea berrituz.

Orain arte, urtez urte bildu dena honela banatzen da: 1977/78; 12.771.038 pta.; 1979, 18.108.893 pta.; 1980, 21.619.713 pta.; 1981; 35.273.436 pta. Kopuru hauek hiru iturri izan dituzte: a) Laguntzaileen ekarpenak, b) Egindako lanen ordainketak, c) Bazkideen kuotak.

Agian, diru hori dena askotxo ez ote den pentsa dezake norbaitek, guk ezetz uste dugu; pobrezia ikaragarri bat izan dela deritzugu, Zergatik, ordea? Eritzi honen gure arrazoiak hauetxek dira, bereziki: a) Ehundaka lankideren lana ordaintzeko izan da hori, b) Ordainketa horiek benetan apalak izan dira, eta dira (lan-postuen balio-neurketaz arduratzen diren teknikoek kalkulatu izan ditugunaren oso azpitik dabilta soldadak eta beste ordainketak), c) Eske sozialak eta jende ikasiak berak eskaintzen dituen lanerako ahalbideak ezin izan ditugu koordinatu. Ditugun muga ekonomikoengatik, lan-gogo asko, eta inoiz oso onak ere bai, gaitzen ikusi ditugu gure inguruan, eskatzen zitzaigun koordinazioa emateko ahalmenik ez gurelako: Horretarako, langile-talde finkoa indartu beharko litzateke. d) Hitzegietara bagatoz, lan hau hobetuz eraman nahi bada, aurrekontuek oraindik gorago joan beharko dute.

Hemen, eta oso garbi, esan beharra dago zera: a) Euskararekiko eske soziala, lexiko-normalizazioan bertan ere, UZEIren lanen dezente aurretik doa (ez dugu guk beharria hori asmatu bideratu baizik), b) Baina normalizazio-eskean ez, indarretan eta, gure baino askoz gehiago eman dezake gaurerako euskal kultur mundurk, etabak premiazkoak dituen koordinazioa eta erakundeak (programatuak eta libreak) ematen bazaizkio. UZEI ez da aurrizale burubero bat izan, herrenka, ozta-ozta eta ezin erantzunik ibili den erakunde bat baizik.

Koordinazio programatu eta librearen aipatu ditugunez, komeni da, hitz horien azpitik dagoen kultur harremanen arazoa aipatzea.

UZEIren harremanak

UZEIren jaiotzatik bertatik harremanen mundua ahalik garbien eraman nahi izan dugu, eta hiru mailatakoak izan dira bereziki: Ekonomikoak, politikoak eta kulturalak. Ekonomikoez zerbaiz esan da, eta beste biak ikusiko ditugu orain.

Harreman politikoak modu erabat irekian eta pluralistan eraman nahi izan dira. Horregatik, asmoa alderdi ezberdinetako jendeari azaldu zitzaion (1977); gerago ostera ere berritu ziren harreman haiek. Aurrera joaz, geroko lanetan eta taldeetan zuzendaritzak ez dio

begiratu sekula ere inoren karnetari (hain zuzen, alderdi guztieta-koak deitzeko izan ezik). Pluralismo politiko hau benetan erudugarri izan dela uste dugu UZEIn, Gero, praktikan, gure taldeetan politika edo ideologi presentzia nola bana den, hori beste arazoa da: Euskal kulturaren ispilu gara horretan ere, eta UZEIk alferrike bortxatu nahiko luke errealtate hori. UZEIren lanak dituen ikuspegi tekniko eta nazionalengatik gure hau guztiontzako topaleku erosoan izan zitekeela uste izan dugu. Neurri on batean xede hori bete da, eta, erosotasun bera lortu ez dugun egokieretan, asmo hori, oraindik ere, ez dela helburua utopiko bat pentsatu nahi genuke.

Kultur, munduarekiko harremanak. Lanerako programa bat, erakundearen efikazia eta harreman libre eta erosoak, hori dena elkarrekin uztartzea erraza ez bada ere, ahalagin horretantxe saiatu gara beti. Bestalde, gure koordinazio-betekizuna modu zauli eta flexible batez eraman ahalagindu gara.

Kultur jendearekiko harreman honen, kasu ezberdinak ditu: banakako lankideak, talde lankide eginak, UZEIk berak sortutako talde barriak. Taldeetara biltzeko eskatu diegu beti banakako lankideei; lehendik lanean ziharduten talde eginei, eskuratu ditugun ahalbide urriak eskuzabalki eskaini nahi izan dizkiegu, inolako azpianik gabe eta talde duplikatuak sortzen ibili gabe. Talde horiengandik izan dugun erantzuna ere halakoa izan da: beren lan-tresna bezala hartu dute UZEIko lantegia.

Geuk sortu edo geure inguruan jaino izan gaitzela berrietara baldin bagatoz, berriz, hauxe da —lankidegoaren gainerako harreman-sare osaren ondoan— UZEIren ekarpenik onena eta ederrena (Hitzegintza guztia baino arago, noski). Ikastolek, beste gisa batean, urte batzuk lehenago ekarri zuten kultur indarren biltze hura da, beharbada, orain beste eginkizun batzuetarako UZEIren inguruan gertatu den elkargantzearen pareko.

Oro har, UZEI aski garrantziko pausoa izan dela esango genuke: maila ezberdinetako ikasiak bildu ditu, elkarren osagarri; plangintza egingarri baten efikazia eman die taldeei; kulturak behar duen inizatzaile libreaki bere esparrua utzi dio, ahal zuenetan lagunduz.

UZEIren "monopolioa" aipatu da: Erakunde-bakartasuna horrela definitu nahi bada, bego. Baina, hitz horrekin, errealtatea gaitu baino desitxuratu gehiago egiten delakoan gaude. Historikoki eta sozialki talde askoren koordinazio-taraka jaino eta bizi den erakunde da gurea. Eginkizunak berak eskatzen du bat-zitate minimo bat. Bestalde,

normalizazioaren azpitik dauden erakundeetako benetako arazoaztat irtenbideak ondoko bi galdera hauen erantzunetatik espero dituguk: a) Normalizaziorako Erakunde bakarrak (edo ez dinek, baina koordinatuek) nola egon behar du(te) botere publikoren eskuetan? b) Euskal Herria eta guregun, gaudenetan gauden funtsezko Erakunde hori eta gizarteko normalizazio-indarrak dinakoan. nola giltzatuko dira elkarrekin? Erantzunak ez daude, noski UZEIren baitan.

Kultur dinamika soziala eta Institutuzio Publikoen erabakiak non eta nola elkarretaratu deliberatzea ez da UZEIren lana, baina Euskal Herriarentzat arazo nazional astuna, eta benetan arriskuz beteak gertatuko da.

Instituzioak

Euskararen arduradun dugun erakunde akademikoaren (Euskaltzaindia) eta Erakunde Publikoen aurrean UZEIk behar zen begiramenaz jokatu duela uste dugu.

Euskaltzaindiaren erabakiak ahalik ongien onartu ditugu, eta, inoiz (berrikitan bezala), onarpen horregatik desegokioro erasoak izateraino. Hondarribiko agiria (1981-abendua-29), zer esanik ez, erabat ontzat ematen dugu: a) Saiatuko gara haren gramatika-arauak egintzetara eraman (nahiz eta behin baino gehiagotan ialetasun hau diru eta lan asko kosta), b) Saiatuko gara hark eman ditzakeen lexikologi arauak ere onartzen eta azkenik c) Prest gaude, horrelarik eskatzen bazaigu, lankidetzazabal baterako prozedurarik egokienak bilatzeko.

Euskal Herriko Erakunde Publikoentzako eragilea da UZEIren jarrera: a) Bildu den lankidego sozial zabala eskaintzen dugu, b) Laguntza eske gaude, uestez betekizun publikoa daramagulako c) Betekizun horri, nolabait ere, nortasun publikoa dagokiola uste dugu guk, eta arazo honetan Erakunde Publikoen esanetara gaude.

"Euskal gizarteari egiten diogun proposamen bat bezala ikusten ditugu UZEIko lanak (eta beronen antolamendu sozio kulturala). Proposamen hori, inork instituzionalki indartzekotan, Gobernuari eta Euskaltzaindiari dagokie egiteko, hari bere eragin politikorekin, eta honi, bere erabaki akademikoekin; sozialki, berriz, profesionaleri eta eskaldun bakoitzari egiten zaien eskaintza da UZEIren lana" (U.H.G., 1.5.4.).

Funts-funtsean, esango genuke, arazoa ez da UZEI, Euskal Herriaren hizkuntza nazionalari normalizazio-irtenbidea noiz eta nola emango zaion baizik.

UZEIko LANGILEAK